

“Proqram mühendisliyinin aktual elmi – praktiki problemləri”

I respublika konfransının

MATERIALLARI

Təşkilatçılar: AMEA Rəyasət Heyəti

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu

Bakı, 17 may 2017-ci il

PROQRAM KOMİTƏSİ

Həmsədrələr:

akademik Akif Əlizadə – AMEA-nın Prezidenti

Mikayıl Cabbarov – Azərbaycan Respublikası Təhsil Naziri

Üzvlər:

Akademik Telman Əliyev	AMEA-nın müxbir üzvü Kamil Ayda-zadə
Akademik Rasim Əliquliyev	AMEA-nın müxbir üzvü Məsumə Məmmədova
Akademik Məhəmməd Mehdiyev	AMEA-nın müxbir üzvü Ramiz Alıquliyev
Tex.f.d., dos. Rəşid Ələkbərov	Tex.f.d. Vüqar Musayev
T.e.d., prof. Məhəmməd Əhmədov	F.-r.f.d., dos. Cavanşir Kazımov
T.e.d., prof. Akif Süleymanov	Tex.f.d., dos. Samir Rüstəmov
T.e.d., prof. Vidadi Musayev	F.-r.f.d., dos. Zeynal Camalov
T.e.d., prof. Ələkbər Əliyev	Tex.f.d. Zəfər Cəfərov
T.e.d., prof. Nailə Musayeva	Tex.f.d. Elşən Mustafayev
T.e.d., prof. Cavanşir Məmmədov	Tex.f.d., dos. Fərhad Yusifov
T.e.d., prof. Nadir Ağayev	Tex.f.d., dos. Şəfəqət Mahmudova
F.e.d., prof. Rəna Mirzəzadə	Tex.f.d., dos. Gülarə Muradova
F.-r.f.d. Bəxtiyar Siracov	F.-r.f.d., dos. Səxavət Talıbov
T.e.d., prof. Valeh Mustafayev	Tex.f.d. Almaz Əliyeva
F.-r.f.d., dos. Ramin Mahmudzadə	Tex.f.d., dos. Zərifə Cəbrayıllova
F.-r.f.d., dos. Tofiq Kazımov	Tex.f.d. Bikəs Ağayev
Tex.f.d., dos. Yadigar İmamverdiyev	Tex.f.d., dos. Firudin Ağayev
Tex.f.d., dos. Məkrufə Hacırəhimova	Tex.f.d., dos. Fərqanə Abdullayeva
İqt.f.d., dos. Əlövsət Əliyev	Tex.f.d. Rəna Qasımov
Tex.f.d., dos. Ramiz Şıxəliyev	Tex.f.d. Nigar İsmayılova
Tex.f.d., dos. Şəfahət Rəhimov	

TƏŞKİLAT KOMİTƏSİ

Tex.f.d., dos. Yaqub Piriye	Tex.f.d., dos. Rəşid Ələkbərov	Tex.f.d., dos. Sülhəddin Gözəlov
Şakir Mehdiyev	Mədinə Səidova	Gülnarə Nəbibəyova
Səyyar Abdullayev	Rasim Mahmudov	Anar Səmidov
Kəmalə Haşımova	Dinara Zeynalova	

Elmi redaktorlar: F.-r.f.d., dos. Tofiq Kazımov
Tex.f.d., dos. Şəfəqət Mahmudova
Tamilla Bayramova

Texniki redaktor: Tamilla Bayramova

M Ü N D Ə R İ C A T

S E K S İ Y A 1. Proqram mühəndisliyinin elmi-nəzəri problemləri

Proqram mühəndisliyinin elmi-nəzəri əsasları haqqında.....	10
F.-r.f.d., dos. Tofiq Kazımov, Tamilla Bayramova	
Proqram mühəndisliyində süni intellekt problemləri	15
AMEA-nın müxbir üzvü Məsumə Məmmədova, tex.f.d., dos. Zərifə Cəbraylova	
Optimallaşdırma məsələlərinin həlli üçün metaevristik alqoritmlər	19
AMEA-nın müxbir üzvü Ramiz Alıquliyev, Günay Niftəliyeva	
On methods of controlling optimization software packages with the application of parallel computing.....	27
Corresponding member of ANAS Kamil Aidazade, PhD in Ph. and Mat Sc-s. Samir Guliyev	
Bulud infrastrukturunun keyfiyyət göstəricilərində anomaliyaların real zamanda aşkarlanması metodu	30
Akademik Rasim Əliquliyev, AMEA-nın müxbir üzvü Ramiz Alıquliyev, tex.f.d., dos. Fərqanə Abdullayeva	
OSI və Cloud Computing etalon modellərinin konvergentliyi.....	37
Tex.f.d. Zəfər Cəfərov	
Обеспечение информационной безопасности киберфизических систем.....	40
Академик Расим Алгулиев, док.ф.т.н., доц. Ядигар Имамвердиев, док.ф.т.н. Людмила Сухостат	
İnformasiya təhlükəsizliyi üçün açıq kodlu alətlər	46
Tex.f.d., dos. Yadigar İmamverdiyev	
О методах верификации и мониторинга программных продуктов	50
Док.ф.т.н., доц. Рамиз Шыхалиев	
Semantik Media Wiki proqramının imkanları haqqında	54
İradə Ələkbərova	
Dərin neyron şəbəkələrin çoxnüvəli qrafik prosessor platformasında öyrədilməsi.....	57
AMEA-nın müxbir üzvü Kamil Ayda-zadə, tex.f.d. Elşən Mustafayev, tex.f.d., dos. Samir Rüstəmov	
Планирование процессов вычислений в распределенных системах	59
Док.ф.ф.-м.н., доц. Джаваншир Кязимов	
Разработка алгоритма вычисления структурных элементов нечетких временных сетей Петри.....	61
Д.т.н., проф. Валех Мустафаев, док.ф.т.н., доц. Шафахат Рагимов, Малахат Салманова	
Сравнительный анализ метода опорных векторов и использования нейронных сетей при определении авторства текстов на азербайджанском языке	64
Член. корр. НАНА Камил Айда-заде, док.ф.ф.-м.н., доц. Сахават Талыбов	

Adaptiv neyro-fuzzy şəbəkələr vasitəsilə aeroşəkillərdən binaların seçilməsi.....	67
AMEA-nın müxbir üzvü Kamil Ayda-zadə, Cəmaləddin Həsənov	
Paralel modullardan ibarət avtomatlaşdırılmış kompleksin idarəetmə modeli.....	70
İradə Zeynalabdiyeva, Rəna Ruffullayeva	
Veb-saytların proqram təminatının optimallaşdırılması məsələləri	72
Könül Daşdəmirova	
Proqram mühəndisliyi istiqaməti üzrə web of science bazası əsasında bibliometrik analiz	75
Tex.f.d. Nigar İsmayılova, Nərgiz İsmayılova	
Kompüter steqanoqrafiyası və onun əsas prinsipləri	79
Ababil Nağıyeva, t.e.d., prof. Akif Süleymanov	
Proqram mühəndisliyi və data science	82
Tex.f.d., dos. Məkrufə Hacırahimova, Hicran Gözəlova	
Разработка нечеткого OLAP-куба в хранилище данных системы поддержки принятия решений.....	85
Гюльнара Набибекова	
Global kibertəhlükəsizlik sənayesinin analizi	89
Tex.f.d., dos. Yadigar İmamverdiyev, Günay Muradova	
Proqram məhsullarının keyfiyyətinin qiymətləndirilməsinin iqtisadi göstəriciləri	92
İqt.f.d., dos. Əlövsət Əliyev, Leyla Əkbərova	
Bulud infrastrukturunda yükün proqnozlaşdırılması üsulu	95
Tex.f.d., dos. Fərqanə Abdullayeva	
Elektron tullantıları idarəetmə sistemlərinin proqram təminatının funksionallıq meyarına görə təsnifatı haqqında.....	99
Tex.f.d. Bəkər Ağayev, Şakir Mehdiyev, Tərlan Əliyev	
Proqram təminatının keyfiyyət göstəricilərinin idarə edilməsi	102
Elmira İsrailova	
Proqram sənayesinin formalaşması və inkişafının iqtisadi məsələləri	106
İqt.f.d., dos. Əlövsət Əliyev, Elza Musayeva, Roza Şahverdiyeva	
Big Data texnologiyalarında istifadə olunan proqram təminatı.....	110
Aynurə Sadıqova	
Müasir Web texnologiyaların imkanları və problemləri haqqında.....	113
Fidan Sadıqova	
Fuzzy clustering algorithms with unknown number of clusters	116
D.t.s., prof. Yuriy Zaychenko, PhD Aydın Həsənov	
Proqram məhsullarında xətalara aşkarlanması metodu	119
Tex.f.d., dos. Fərqanə Abdullayeva	

S E K S İ Y A 2. Proqram mühəndisliyinin tədrisi problemləri

Kompüter piratçılığı ilə hüquqi mübarizə problemləri	124
Rasim Mahmudov	
Elektron imtahanlar üçün test suallarında cavab variantlarının yerdəyişməsi alqoritminin işlənməsi..	128
Hüseyn Qasimov	
Mütəxəssis biliyinin testləşdirilməsi proqram paketinin layihələndirilməsi	131
T.e.d., prof. Məhəmməd Əhmədov, tex.f.d., dos. Şəfəhət Rəhimov, Zakir Sadıqov	
Proqram mühəndisliyi və informasiyanın siyasi-hüquqi və etik aspekti	133
F.e.d., prof. Rəna Mirzəzadə, Leyla Qasımzadə	
Proqramlaşdırma dillərinin müasir tədrisi metodikasının əsas aspektləri	136
Fuad Qurbanov	
Vətəndaş elmində istifadə olunan açıq kodlu proqram vasitələrinin təhlili	139
Təhmasib Fətəliyev, Nərgiz Verdiyeva	
Grid texnologiyalarında istifadə olunan proqram vasitələrinin təhlili.....	143
Tex.f.d., dos. Rəşid Ələkbərov, Səməd Dursunov	
Proqram mühəndisliyinin tədrisi üzrə beynəlxalq təşkilatların tövsiyələri	148
Tex.f.d. Zəfər Cəfərov	
Qabaqcıl elektron elm layihələrinin proqram təminatının spesifik xüsusiyyətləri.....	150
Təhmasib Fətəliyev, Nərgiz Verdiyeva	
Оптимизация организационной структуры вуза на основе нечёткой модели нелинейного математического программирования.....	154
F.-r.f.d., dos. Zeynal Camalov, Alla Xudadova	
Big Data-nın proqram mühəndisliyinin bəzi problemləri.....	159
Tex.f.d., dos. Məkrufə Hacırahimova, Aybəniz Əliyeva	
Proqram mühəndisliyinin təhsil sahələri və təhsil proqramlarının tədqiqi	163
Nicat Qarayev	
Zərərli proqramların aşkarlanması üçün maşın təlimi metodlarının tətbiqi	166
Tex.f.d., dos. Yadigar İmamverdiyev, Elşad Kərimov	
Методологические основы разработки образовательных программ.....	170
Док.ф.т.н., доц. Фирудин Агаев, Гюляра Мамедова, Лала Зейналова, Рена Меликова	
Federated identity technologies and applications in research and education networks.....	173
Konul Aliyeva	
Proqramlaşdırmanın aktual problemləri haqqında.....	176
Tex.f.d., dos. Şəfəqət Mahmudova	

Milli dil korpusunda lüğətlər blokunun proqram təminatının işlənilməsi məsələləri.....	181
Rəna Məmmədova, Roza Şahverdiyeva, Leyla Əkbərova	
Tədrisin idarə edilməsində testlərin rolu	184
Kəmalə Qurbanova, Raqif İsmayılov	
Алгоритмическое и программное обеспечения для выбора и оценки инновационного проекта.....	187
Тарана Тагиева, док.ф.т.н., доц. Шафагат Рагимов, д.т.н., проф. Джаваншир Мамедов	
О терминологии программной инженерии	191
Сайяр Абдуллаев, Сабина Фоменко	
Multi-bulud sistemlərinin kibertəhlükəsizlik problemləri	194
İlkin Əzizov	
Proqram təminatının verifikasiya və sınaq metodlarının müqayisəli təhlili	198
Tamilla Bayramova, Nuranə Abbasova	
Bulud texnologiyaları əsasında elektron təhsilin proqram təminatının araşdırılması	203
Tex.f.d., dos. Firudin Ağayev, Gülarə Məmmədova, Esmira Ələsgərova	
Azərbaycanda proqram mühəndisliyinin tədrisinin müasir vəziyyəti	207
Tex.f.d. Almaz Əliyeva	
Virtual öyrətmə sistemlərində proqram təminatının xüsusiyyətləri	210
Əminə Ağazadə	
E-kitabxanalarda tətbiq olunan proqram vasitələrinin analizi: üstünlükləri və çatışmazlıqları	213
Firudin Əsgərov	
Milli terminoloji informasiya sisteminin yaradılması haqqında	215
Əfruz Qurbanova	

S E K S İ Y A 3. Proqram mühəndisliyinin tətbiqi problemləri

Разработка алгоритмов и программных средств для выявления неисправностей технических объектов на ранней стадии	220
Академик Телман Алиев, д.т.н., проф. Наиля Алиева, Матанат Сулейманова	
Метод и программа обработки распределенных электронных платежей в среде облачных вычислений.....	224
Д.т.н., проф. Алекпер Алиев, Рамин Самедов	
Пути использования медико-статистических данных населения Азербайджана в единой информационной системе	228
Док.ф.т.н., доц. Гюларə Мурадова	
Elektron sənəd dövriyyəsi sisteminin yaradılması məsələləri	232

Tex.f.d., dos. Rəşid Ələkbərov, Dinara Zeynalova, İlkin Paşayev	
Proqramlaşdırma dillərinin müqayisəli təhlili və inkişaf tendensiyaları	236
Tex.f.d., dos. Şəfəqət Mahmudova	
Bulud texnologiyalarında mobil qurğuların istifadə etdiyi proqram vasitələrinin təhlili	241
Məmməd Həşimov, Oqtay Ələkbərov	
Paralel proqramlaşdırma texnologiyalarının tətbiqi məsələləri	245
Tex.f.d., dos. Rəşid Ələkbərov, Tural Mustafayev	
Bulud texnologiyalarında “Microsoft Azure” platformasından istifadə məsələləri	250
Tex.f.d., dos. Rəşid Ələkbərov, Cəmil Qurbanzadə	
Proqram təminatının versiyalarının vizuallaşdırılması problemləri haqqında.....	254
Tex.f.d., dos. Məkrufə Hacırəhimova, Mərziyə İsmayılova	
Proqram təminatı boşluqlarının analizi üsulları.....	259
Elşən Bağırov	
Big Data-nın proqram təminatının testetmə problemləri.....	263
Tex.f.d., dos. Məkrufə Hacırəhimova, Aybəniz Əliyeva	
Комплексная оценка конфиденциальности сведений на основе экспертных систем.....	266
Афет Сулейманова	
Пути формирования рынка программного обеспечения в экономике знаний	271
Док.ф.э.н., доц. Аловсат Алиев, Вюсала Аббасова	
Rəqəmsal irsin saxlanması texnoloji problemlər	275
Tex.f.d. Rəna Qasımova	
Çay plantasiyasının məhsuldarlığının artırılması üçün intellektual informasiya sisteminin işlənilməsi.....	281
T.e.d., prof. Cavanşir Məmmədov, Gülnarə Abbasova, Xəyalə Manafova	
Proqram təminatı və fərdi məlumatların təhlükəsizliyi məsələləri.....	284
Elçin Əliyev, tex.f.d., dos. Yadigar İmamverdiyev	
Elektron idarəetmədə açıq mənbəli proqram təminatının istifadəsi imkanları.....	287
Tex.f.d., dos. Fərhad Yusifov	
Şəbəkə mühitində elektron texniki xidmətin təşkili məsələləri.....	291
Təhmasib Fətəliyev, Şakir Mehdiyev	
STaaS xidmətləri və viki-layihələr: oxşar və fərqli cəhətləri	294
İradə Ələkbərova	
İnternet reklam– marketing məlumatlarının analizi üçün proqram təminatı.....	298
Kəmalə Haşımova	

3D qrafik redaktorların müqayisəli təhlili	301
Anar Səmidov	
İnternetdə uşaqların təhlükəsizliyini təmin edən proqram vasitələrinin təhlili	305
F.-r.f.d., dos. Tofiq Kazımov, Sabirə Ocaqverdiyeva	
İnformasiya texnologiyalarının korpus linqvistikasında tətbiqi	308
Səyyar Abdullayev, Südabə Abasova, Xanım Kərimova	
Elmi-texnoloji innovasiya texnoparklarının fəaliyyətinin informasiya və proqram təminatının işlənilməsi məsələləri.....	311
Roza Şahverdiyeva	
Proqram təminatında lisenziyalaşdırma problemləri	315
İradə Ələkbərova, Zülfiyyə Hənifəyeva	
Veb-resursların analitikasının mövcud vəziyyəti və problemləri	319
Yusif Sadiyev	
Proqram kodunun yazılması zamanı yaranan səhvlərin təhlili	322
Tamilla Bayramova, Kərim Elləzov	
Uşaqların İnternet asılılığını müəyyən edən proqram vasitələri.....	326
Nəzakət Məlikova	
Fault detection, isolation and recovery (FDIR) in satellite onboard software.....	329
Shahrokh Jalilian, Fatemeh SalarKaleji , PhD in Ph. and Mat.Sc-s Tofiq Kazimov	
E-imza infrastrukturunun sintezi problemləri.....	333
Həbib Abbasov	
Abstracts.....	335